

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 2.2 แนวคิดว่าด้วยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2.2 ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2.3 วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2.4 ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2.5 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2.6 กลยุทธ์ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.3 องค์ประกอบของกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 2.3.2 การคัดกรองนักเรียน
 - 2.3.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
 - 2.3.4 การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข
 - 2.3.5 การส่งต่อนักเรียน
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา 15 (1) และ 15(2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นที่รู้จักกันดีในนามว่า “ปอเนาะ” ซึ่งจัดตั้งอยู่กระจัดกระจายในพื้นที่ของจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และมีบ้างในเขตภาคกลาง โดยสังกัดสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่นอกจากจะทำการสอนวิชาการศาสนาแล้ว ยังได้สอดแทรกการสอนวิชาสามัญ และวิชาชีพในระดับและประเภทต่าง ๆ เข้าในหลักสูตรด้วย สภาพการจัดการศึกษาในระบบปอเนาะ เดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบทอดศาสนาเป็นหลัก การถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของโต๊ะครู สภาพการสอนโดยทั่วไปจะเป็นลักษณะที่โต๊ะครูได้วางระบบการสอนด้วยตัวเอง ระยะเวลาของการศึกษาอบรมในระบบปอเนาะไม่มีกำหนดที่แน่นอนว่าเมื่อใดจึงจะสำเร็จการศึกษา เนื้อหาวิชาที่ใช้สอนเป็นวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว การเรียนการสอน ใช้ภาษามลายู ไม่มีการสอนวิชาสามัญและภาษาไทย อาจกล่าวได้ว่าวงจรชีวิตของปอเนาะ (ดั้งเดิม) นั้นมีพลวัตรอยู่ตลอดเวลา การเกิดขึ้นและล้มเลิกของปอเนาะมีอยู่ตลอดเวลา รัฐจึงพิจารณาปรับปรุงปอเนาะ โดยกำหนดให้มีการส่งเสริมและปรับปรุงปอเนาะเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2504 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ให้ปอเนาะมาจดทะเบียนด้วยความสมัครใจ เพื่อปรับปรุงให้ปอเนาะเป็นสถานศึกษาศาสนาที่มีสภาพดีขึ้น มีการสอดแทรกวิชาภาษาไทยและวิชาชีพ ต่อมาทางราชการได้วางเป้าหมายให้ปอเนาะมาอยู่ในความดูแลของทางราชการ โดยมีแนวนโยบายให้มีการฟื้นฟูปอเนาะเป็น โรงเรียนราษฎร์ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานี้ อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนทั่วไป และให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 3-5 ปี กระทรวงศึกษาธิการได้เร่งรัดดำเนินการโดยกำหนดให้ปอเนาะแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ประเภทพิเศษ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์โดยมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ” (คณะอนุกรรมการศึกษาวิถีทางการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์ , ม.ป.ป. ; เรวดี กระโหมวงส์ และคณะ, 2546: 8)

การดำเนินงานปรับปรุงปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของทางราชการอาจแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่งเป็นการดำเนินการแปรสภาพปอเนาะ ให้เป็นโรงเรียนราษฎร์ เป้าหมายเพื่อให้มาอยู่ในความควบคุมของทางราชการตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เป็นสำคัญ ระยะที่สองเป็นการเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนรวมทั้งการบริหารโรงเรียน พร้อมทั้งให้การอุดหนุนทางการเงิน การจัดส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญการให้

อุปกรณ์การเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรแบบเรียนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ และอื่นๆ (เรวัตี กระโหมวงค์ และคณะ, 2546: 8-9)

หลังจากนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (เปลี่ยนชื่อตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525) ในปัจจุบันคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายอำนวยการ มีศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัดเป็นหน่วยปฏิบัติ แต่การดำเนินงานที่ผ่านมายังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การดำเนินการปรับปรุงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามไม่เป็นไปโดยรวดเร็ว มีปัญหาทั้งในด้านงบประมาณ ปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งได้แก่ โต๊ะครู เจ้าหน้าที่นิเทศการศึกษาและครูสอนวิชาสามัญ ปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบต่างๆ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ซึ่งล้วนทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประเภทนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ (เรวัตี กระโหมวงค์ และคณะ, 2546: 8-9 อ้างจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ,2536) รัฐจึงจำเป็นต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านกำลังเงิน คน วัสดุอุปกรณ์ ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมให้องค์การเอกชนหรือมูลนิธิเข้าช่วยเหลือ สนับสนุนกิจการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอีกทางหนึ่งเพื่อแบ่งเบาภาระของทางราชการ

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนนั้น ได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา และปัญหาทางด้านวิชาการของโรงเรียนประเภทนี้ตลอดมา ดังจะเห็นได้จากการตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ ขึ้นในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในปี พ.ศ. 2529 เพื่อให้ความช่วยเหลือโรงเรียน แต่ยังคงดำเนินการได้น้อยและไม่ทั่วถึง ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำ และเป็นผู้บริหารของหน่วยงานจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน และในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเอกชน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายเชิงคุณภาพต้องอาศัยกระบวนการสำคัญ 3 กระบวนการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ กระบวนการทั้ง 3 กระบวนการมีความสำคัญเท่าเทียมกัน และมีส่วนสนับสนุนเกื้อกูลกัน ผู้บริหารจะให้ความสำคัญหรือเน้นกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน , 2534: 1 อ้างถึงใน เรวัตี กระโหมวงค์และคณะ ,2546: 9)

ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนทุกประเภท ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และครูใหญ่ ทำหน้าที่บริหารงานโรงเรียนเป็นไปตามระเบียบข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้รับใบอนุญาตหรือโต๊ะครูจะเป็นผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียน มีผู้จัดการและครูใหญ่ เป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนทั้งวิชา

ศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ หัวหน้าครูมีหน้าที่ช่วยงานด้านวิชาการและดูแลข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนจะประกอบด้วยครูสอนวิชาศาสนา ครูสอนวิชาสามัญ ซึ่งเป็นครูที่โรงเรียนจ้าง และครูที่เป็นข้าราชการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนส่งไปช่วยสอน

ในอดีตการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้แบ่งงานออกเป็น 5 งาน งานด้านวิชาการ งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การปฏิบัติงานในด้านต่างๆเหล่านี้ ปฏิบัติในระดับค่อนข้างน้อย รัฐบาลจึงได้พยายามปรับปรุงพัฒนา ส่งเสริมและให้การอุดหนุน ทำให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนหนึ่งเจริญรุดหน้าไป แต่ยังมีโรงเรียนประเภทนี้อีกไม่น้อย ยังคงสภาพไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆเช่น ผู้บริหารขาดความรู้ด้านการบริหารโรงเรียน ครูสอนมีคุณวุฒิต่ำ งบประมาณมีจำกัด (เรวดี กระโหมวงษ์ และคณะ. 2546:8-10) แต่ในปัจจุบันนั้นการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้กำหนดงานบริหารการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งแบ่งไว้ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ปี พ.ศ. 2533 ได้มีการประชุมร่วมกันของผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย สำนักจุฬาราชมนตรี คาโต๊ะยุติธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดและโต๊ะครู เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาในปอเนาะ โดยดำเนินการจากการจดทะเบียน การแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และเปลี่ยนแปลงเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติเอกชน พ.ศ. 2525 ตามลำดับ พร้อมกับการให้การอุดหนุนด้านการเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ มาโดยตลอด

ปี พ.ศ.2535 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบ เรียกว่า ระเบียนกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ พ.ศ. 2535 เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการศึกษาให้ทันและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศโดยกำหนดคุณสมบัติของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (2) ที่มีความประสงค์จะปรับปรุงโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 (สำนักงานการศึกษาเอกชน. 2536: 31-37)

สำหรับการให้การอุดหนุนจากรัฐบาลแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (1) และมาตรา 15 (2) นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเปิดสอนวิชา

ศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2536 เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (1) กรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแบบทั่วไป จะได้รับเงินอุดหนุน ร้อยละ 40 ของค่าใช้จ่ายจากค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนภาครัฐซึ่งกำหนดให้รับเป็นรายเดือน และกรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่จัดตั้งโดยมูลนิธิหรือมัสยิดได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน ร้อยละ 60

2. ปอเนาะแบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15(2) ได้รับการอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนตามประเภทของหลักสูตรการศึกษาโดยหักค่าธรรมเนียมการศึกษาที่โรงเรียนจัดเก็บจากนักเรียนทั้งปีออกดังนี้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 1,670 บาท ต่อหัวต่อปี หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 1,720 บาท ต่อหัวต่อปี และหลักสูตรศึกษานอกโรงเรียน 1,660 บาท ต่อหัวต่อปี โดยแบ่งออกเป็นค่าตอบแทนโต๊ะครูร้อยละ 10 ของเงินที่ได้รับอุดหนุนทั้งหมด ค่าตอบแทนครูสอนศาสนา ร้อยละ 40 และเป็นงบพัฒนาโรงเรียน ร้อยละ 50 หลังจากนั้นในปี 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับเปลี่ยนการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอีกครั้ง กรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั่วไปได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน ร้อยละ 60 ส่วนกรณีที่เป็นมูลนิธิให้เงินอุดหนุนเต็มจำนวน (ร้อยละ 100) สำหรับอัตราการให้เงินอุดหนุนรายหัวแก่ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามล่าสุดในปี 2548 นั้น ในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาในโรงเรียนที่เป็นมูลนิธิได้รับ 9,420 บาท/คน/ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้รับ 10,525 บาท /คน/ปี ขณะที่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับ 11,425 บาท /คน/ปี ขณะที่ปอเนาะแบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (2) ที่ได้เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญนั้นได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนจำนวน 685 บาท/คน/ปี สิ่งสำคัญที่ควรกล่าวถึงคือ เงินอุดหนุนที่รัฐบาลให้แก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีได้แตกต่างไปจากการอุดหนุนโรงเรียนเอกชนในพื้นที่หรือจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทย (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย, มปป.)

ในส่วนของหลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันทั้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และในเขตภาคกลางนั้น คือ

1. หลักสูตรวิชาสามัญคือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 8) โดยแบ่งเป็น
 - ระดับประถมศึกษา ใช้เวลาเรียน 6 ปี
 - ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 3 ปี
 - ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 3 ปี

2. หลักสูตรอิสลามศึกษา คือ หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ.2546

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 5-6) โดยแบ่งเป็น

ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 6 ปี

ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง ใช้เวลาเรียน 3 ปี

ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 3 ปี

2.2 การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีหลากหลาย ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2544: 15) ได้กล่าวถึงความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือ บุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากทางโรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางด้านวัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 1) ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

สุภาพ อัยยะ (2552: 10) ได้ให้ความหมายของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ กระบวนการ ดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรียนอย่างมีระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการดำเนินงาน โดยการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียนได้แก่ คณะกรรมการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน

วิฑูร วรชัยแหวน (2549: 9) ได้ให้ความหมายของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

สุธิดา ทับทิมทอง (2550: 10) ได้ให้ความหมายของ ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน คือ การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตามอัตภาพของตนเอง โดยพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์มากขึ้น นักเรียนรู้จักยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรียนอย่างมีระบบ และมีขั้นตอน มีการโดยครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2.2.2 ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถมี คุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อ ผู้คนในสังคมแล้ว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ในสังคมโลกปัจจุบันปัญหาครอบครัว การพัฒนานักเรียนให้ เป็นไปตามความมุ่งหวังของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจาก ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษา เป็นหลักสำคัญ ในการดำเนินการ ต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก และเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภูมิใจใน บทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้ เติบโตองงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของ สังคม (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546) การดำเนินงานเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนดังกล่าวมี หลากหลายรูปแบบ วิธีการรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ และเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คือ การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน สถานศึกษา

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน อย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีการประสานงาน ให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดด้วยกันทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องการ ดูแลช่วยเหลือหมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการ

และ เครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียน ให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 35)

2.2.3 วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 4)

- 1) เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้
 - 2) เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรใน โรงเรียน ผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานและองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 3) เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
- กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า (กระทรวงศึกษาธิการ.2547 :3)

- 1) เพื่อให้นักเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการวิธีการและ เครื่องมือที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสามารถตรวจสอบได้
 - 2) เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษา บุคลากรใน โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 3) เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแล ช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
- วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสุขภาพจิต กล่าวไว้ว่า (กรมสุขภาพจิต,2544 :13)

- 1) เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เป็นไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน มีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการการทำงานที่ชัดเจน พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

2.2.4 ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและก่อให้เกิดประโยชน์กับ

สถาบันและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ดังนี้ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2547 : 8)

2. 2.4.1 นักเรียน

- (1) ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง
- (2) ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ
- (3) ได้รู้จักตนเองสามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข
- (4) มีทักษะในชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครูและผู้ปกครอง

2. 2.4.2 ครู

- (1) ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- (2) มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน
- (3) มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา
- (4) มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

2.2.4.3 ผู้บริหารโรงเรียน

- (1) รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้
- (2) ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา นักเรียนหลักสูตรและคุณภาพการจัดการศึกษา
- (3) ในรูปแบบกระบวนการพัฒนาและการพัฒนาเชิงระบบ ภายใต้การมีส่วนร่วม

2. 2.4.4 โรงเรียน

- (1) มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา
- (2) ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน บุคลากรองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- (3) มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

2. 2.4.5 ผู้ปกครอง/ชุมชน

- (1) ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน
- (2) เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน
- (3) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน

(4) มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

2. 2.4.6 เขตพื้นที่การศึกษา

(1) พัฒนาวัฒนธรรมในการพัฒนานักเรียน

(2) พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล ประเมินผล

และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(3) มีระบบข้อมูลสารสนเทศ ทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนางานต่อไป

2. 2.4.7 ประเทศชาติ

(1) นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญาและมีความสุข

(2) มีการเชื่อมโยงของเยาวชนทุกระดับ

(3) ลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่างๆ

(4) ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

2.2.5 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในสถานศึกษาว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ อย่างไร มีดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546 : 3)

2. 2.5.1 ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนทุกฝ่ายตระหนักถึง

ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมสม่ำเสมอ

2. 2.5.2 ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของการ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนทุกด้าน

2. 2.5.3 คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานอย่าง

ใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

2. 2.5.4 ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความ

ความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆจากโรงเรียน

2. 2.5.5 การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่

ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น

โดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆของนักเรียน ซึ่ง

โรงเรียนดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2.2.6 กลยุทธ์ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ปกป้องและแก้ไขปัญห
ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร
ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ ดังนี้
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 :9-12)

2.1.6.1 การบริหารเชิงระบบ

การบริหารเชิงวางระบบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนการ
ดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

- (1) การวางแผน (Plan) เป็นการวางระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด
จะต้องกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติที่เป็น
มาตรฐาน และมีการบันทึกข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบ
ประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ และเป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพมาตรฐาน
และตัวชี้วัดของระบบย่อยอันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพรวมระบบ
- (2) การดำเนินงาน (Do) เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกคน โดยใช้กระบวนการ
วิธีการต่างๆและการบันทึกผลบุคคลภายในองค์กรที่รับผิดชอบในระบบย่อยต่างๆ จะปฏิบัติและ
บันทึกผลอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน
- (3) การตรวจสอบและประเมินผล (Check) เป็นการประเมินเอง ร่วมกันประเมิน
หรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินภายใน ระหว่างบุคคลหรือระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน
- (4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนางาน ซึ่ง
อาจจะแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปักจ้ยหรือการบันทึกให้ดีขึ้นระบบ
คุณภาพหรือวงจรคุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน

2.1.6.2 การทำงานเป็นทีม

การดำเนินงานเพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุผลสำเร็จและเป็นไป
อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีการทำงานร่วมกันเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษาและนอก
สถานศึกษาตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันและบูรณาการทำงานเข้าสู่ระบบและ
พัฒนาบุคลากร สนับสนุนปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินงาน ติดตาม ประเมินผล พร้อมทั้งสร้างขวัญ
และกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิดและร่วมทำไปพร้อม ๆ กัน
ตลอดจนแสวงหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน

ในการทำงานเป็นทีมเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ นั้นประกอบด้วย 3 ทีม ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต , 2544 :45)

(1) ทีมนำ ได้แก่ คณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน จัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับติดตามและสนับสนุน เสริมสร้างพลังร่วม(Empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ทีมสนับสนุน เป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นใครขึ้นอยู่กับพัฒนาระบบว่าจะมีจุดเน้นที่ระบบใด เช่น ทีมสนับสนุนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้าทีม คือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย (กรมสามัญศึกษา , 2544 : 78)

(3) ทีมทำ เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงานโดยตรง เช่น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ทีมระดับชั้น ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาจะเป็นผู้มอบบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ

2.1.6.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะช่วยให้ได้รับทราบจุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินงานของตน เพื่อให้แนวทางที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำได้ทั้งภายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเอง ไม่ใช้การสั่งหรือบังคับบัญชา ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนเกิดความรู้สึกที่ดี ไม่ต้องกังวลเรื่องการประเมิน ตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2547 : 12)

(1) การวางแผน

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการ
- 2) กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ เครื่องมือ วิธีการ
- 3) กำหนดแผนงาน/ปฏิทิน

(2) การดำเนินงาน ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริงของสถานการณ์

(3) การตรวจสอบ

- 1) ตรวจสอบการดำเนินงาน
- 2) ประเมินผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ผลการตรวจสอบและการจัดทำรายงานผลดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3) การปรับปรุงและพัฒนางาน นำผลการประเมินมาปรับปรุงและดำเนินการตามแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง

การนิเทศ ติดตามและประเมินผล จะบรรลุเป้าหมายได้ ต้องคำนึงสิ่งต่อไปนี้
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2547 : 98)

- 1.การมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- 2.การวางแผนตามระบบมาตรฐาน (P D C A)
- 3.มีการนิเทศ ติดตามผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
- 4.จัดทำระบบสารสนเทศ
- 5.สรุปรงานและเผยแพร่

การนิเทศ ติดตามและประเมินผล จึงเป็นกระบวนการตรวจสอบและประเมินผล งานระหว่างการทำงาน ด้วยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยมีกระบวนการ วางแผนที่เป็น ระบบกำหนดขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือที่มีมาตรฐานเป็นการประเมินระบบและ ผลลัพธ์ของระบบ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ระหว่างประเมินและผู้รับการประเมินผลและรับการประเมินอย่างเป็น กัลยาณมิตรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นไปตามสภาพจริงในการนำมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

2.3 องค์ประกอบของกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นเป็น กระบวนการที่เกิดจากการนำ แนวคิด หลักการ วิธีการ ทักษะกระบวนการที่หลากหลายซึ่งปฏิบัติ อยู่แล้วในการดำเนินงานของโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม เช่น งานการเรียนการสอน งาน แนะแนว งานกิจการนักเรียน งานอนามัยโรงเรียน งานประจำชั้นหรือที่ปรึกษาชั้นเรียน รวมทั้ง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อพัฒนานักเรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร สถานศึกษาฝ่ายปกครอง หัวหน้างานแนะแนว ครู อาจารย์ทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมกัน รับผิดชอบ โดยที่ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานซึ่งมีองค์ประกอบของระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สำคัญ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองนักเรียน ส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน ซึ่งแต่ละ องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว มีความสำคัญมีวิธีการและเครื่องมือที่ แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ (กรมสุขภาพจิต.2544:20 – 36) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา จะต้องเป็นความ ร่วมมือกันในการดำเนินงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา หน่วยงาน

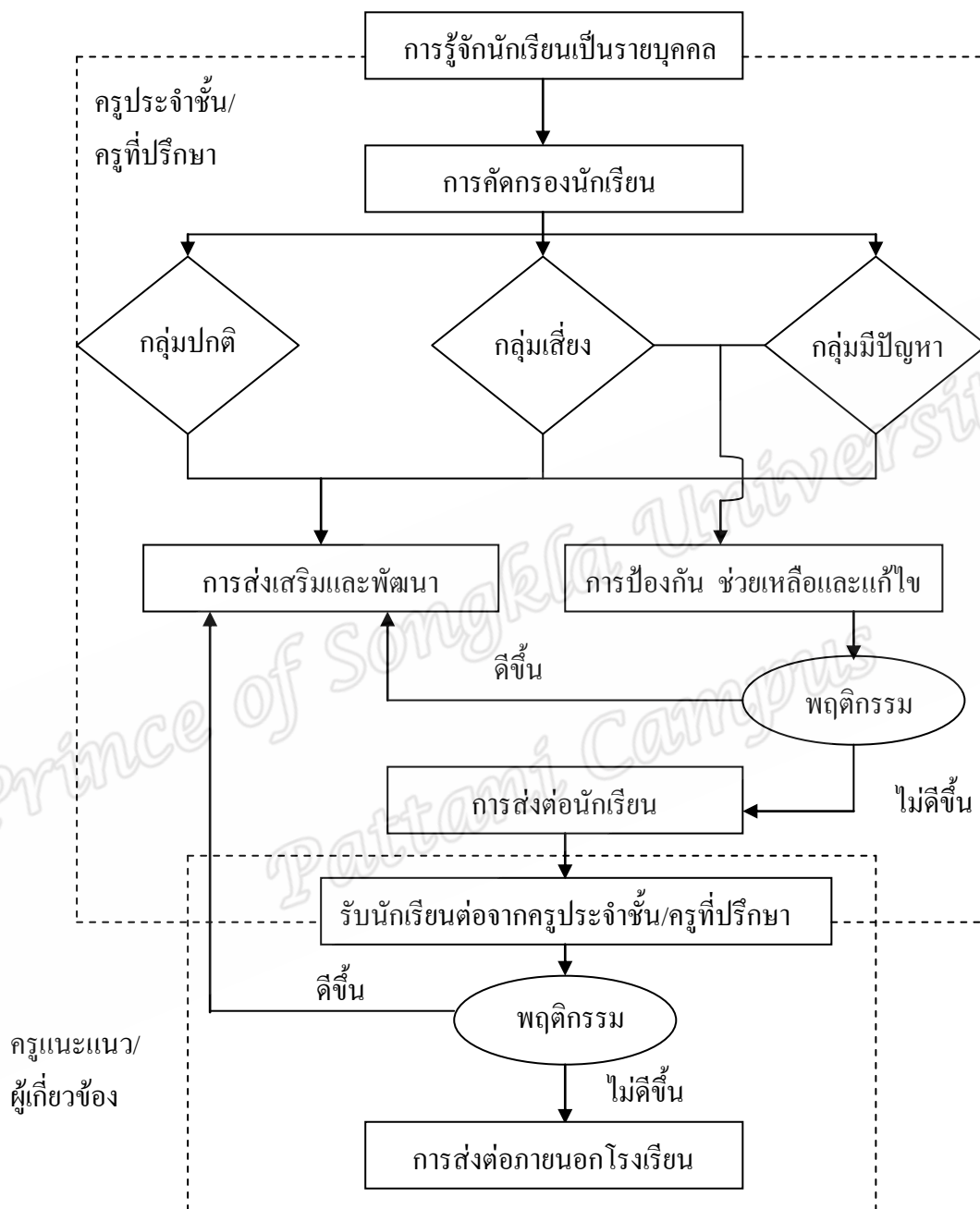
และองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีบุคลากรหลักในการดำเนินงาน คือ ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา โดยมีภารกิจที่เป็นหัวใจของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 กิจกรรม คือ

- 1 . การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
4. การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข
5. การส่งต่อนักเรียน

ดังนั้น องค์ประกอบของกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถเขียนเป็นรูปแบบดังต่อไปนี้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภาพประกอบ 1 กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 ทีมา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 35 - 36)

2.3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การทำความรู้จักในอิสลาม เรียกว่า ตะอารุฟ **تعارف** หมายถึง การทำความรู้จัก หรือการแนะนำตัว การทำความรู้จัก ประกอบด้วย การรู้จัก 2 ประการ คือ

1) การรู้จักตนเอง คือ การทำความรู้จักกับตัวเอง ว่าชื่ออะไร เป็นใคร มาจากไหน บิดามารดาชื่ออะไร ครอบครัวเป็นอย่างไร ไปจนถึงการรู้จักว่าตนเองเป็นใคร เกิดมาได้อย่างไร เกิดมาทำไม และปัจจุบันนี้มีสภาพอย่างไร

2) การรู้จักผู้อื่น คือ การทำความรู้จักชื่อ และประวัติของเพื่อนๆ พี่ๆ ว่าเป็นใครกันบ้าง มาจากไหน เรียนที่ไหน เป็นอย่างไร ไปจนถึง การรู้จักว่าเพื่อนๆ และพี่ๆ นั้นมีความสัมพันธ์อย่างไรกับเรา มีสถานะตำแหน่งเช่นไร มีความสำคัญอย่างไร และต้องทำอย่างไรกับบุคคลรอบกาย

สำหรับการทำความรู้จักกันถือว่ามีมีความสำคัญในมุมมองอิสลาม และได้กำหนดแนวทางในการทำความรู้จักโดยเริ่มจากการให้สลาม ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ได้กล่าวว่าจากอับดุลลอฮ์ บิน อัมร์ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ กล่าวว่า :

((أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ :
تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ))
(رواه البخاري: 12، المسلم: 39)

ความว่า มีชายผู้หนึ่งได้ถามท่านนบี คือลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม ว่า (บทบัญญัติของ)อิสลามข้อไหนดีที่สุด ? ท่านรอซูล คือลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม ตอบว่า “คือการที่ท่านให้อาหารแก่ผู้อื่น และการที่ท่านให้สลามแก่ผู้ที่ท่านรู้จักและผู้ที่ท่านไม่รู้จัก ” (บันทึกโดย อัล-บุคอรี: 12, มุสลิม: 39)

จากอบู สุร็อยเราะฮ์ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ กล่าวว่า :

((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْجُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوْ لَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؛ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ)) (رواه المسلم: 54)

ความว่า ท่านรอซูล คือลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม ได้กล่าวว่า “ขอสาบานกับผู้ที่ชีวิตฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ว่า พวกท่านจะไม่เข้าสวรรค์จนกว่าพวกท่านจะศรัทธา และพวกท่านจะไม่

ศรัทธาจนกว่าพวกท่านจะรักใคร่ปรองดองกัน พวกท่านจะเอา
ใหม่ ฉันจะบอกวิธีหนึ่งทีเมื่อพวกท่านปฏิบัติแล้ว พวกท่านก็จะ
รักใคร่ซึ่งกันและกัน? จงแพร่สละในหมู่พวกท่าน” (บันทึกโดย
มุสลิม: 54)

ดังนั้นในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการรู้จักนักเรียน
เป็นรายบุคคล เพื่อจะให้การดูแลช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ข้อมูลที่จำ เป็นเกี่ยวกับตัวของ
นักเรียนที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับ
นักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ

- 1) ด้านความสามารถ แยกเป็น ด้านการเรียน ด้านความสามารถ
- 2) ด้านสุขภาพ แยกเป็น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ – พฤติกรรม
- 3) ด้านครอบครัว แยกเป็น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครองนักเรียน

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ

ด้านการเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละรายวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยใน
แต่ละภาคเรียน พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนเช่น ไม่ตั้งใจเรียน
ขาดเรียน เป็นต้น

ด้านความสามารถ ได้แก่ บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน ความสามารถพิเศษ การ
เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

ด้านร่างกาย ได้แก่ ส่วนสูง น้ำหนัก โรคประจำ ตัว ความบกพร่องทางร่างกาย
เช่น การได้ยิน การมองเห็น

ด้านจิตใจ – พฤติกรรม ได้แก่ อารมณ์ซึมเศร้าวิตกกังวล ความประพฤติพฤติกรรม
อยู่ไม่นิ่ง หรือสมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว หรือขี้อาย

ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของบิดา มารดา ผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง
ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน

ด้านการคุ้มครองนักเรียน ได้แก่ จำนวนพี่น้อง หรือบุคคลในครอบครัวสถานภาพ
ของบิดา มารดา บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ลักษณะที่
อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัวหรือการใช้สารเสพติด การติดสุรา
การพนัน เป็นต้น

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งต้องเลือกวิธีการและเครื่องมือหรือ เทคนิคต่าง ๆ เพื่อประสิทธิภาพในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและสามารถนำไปวางแผน เพื่อให้ การช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

1. ขั้นตอนการปฏิบัติ

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีขั้นตอนการปฏิบัติที่สถานศึกษาจะต้อง ดำเนินการ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2547 ก : 53)

1.1 จัดครูที่ปรึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่มในสัดส่วน ครู: นักเรียน คือ 1 : 20 - 25 คน

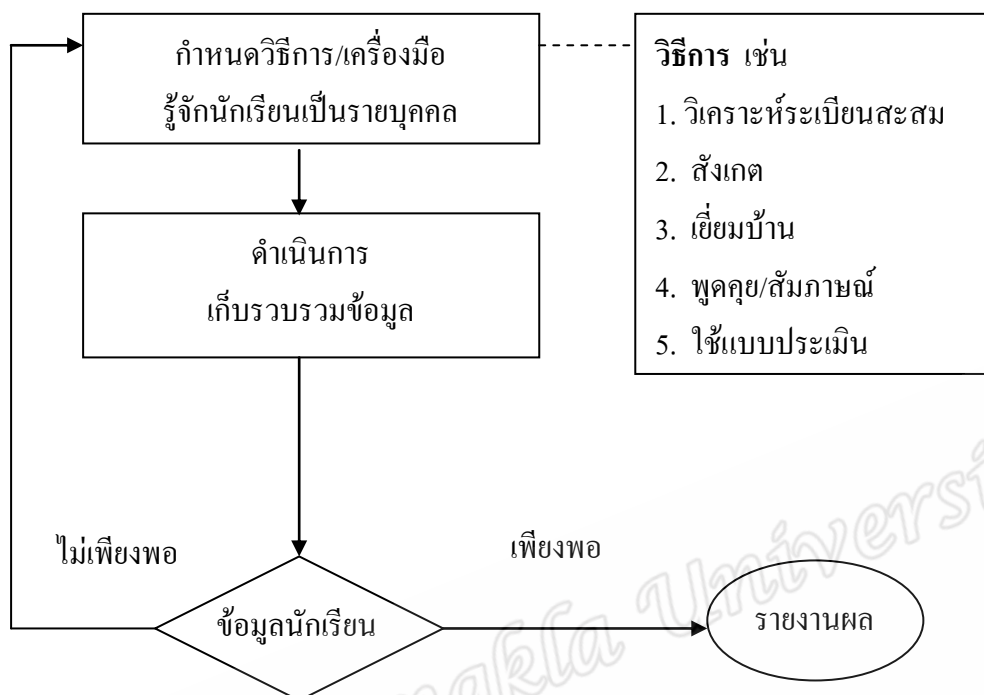
1.2 ทีมประสานกำหนดวิธีการและเครื่องมือรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.3 ทีมประสานอบรมวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ในกรณีที่ยังไม่เคยเข้า รับการอบรม

1.4 ครูที่ปรึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลรายบุคคลของนักเรียน

1.5 หากข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีครบถ้วนต่อการนำไปใช้ ในการคัดกรองนักเรียนให้ดำเนินการสรุปรายงานผลไปตามลำดับ หากข้อมูลไม่ครบถ้วนเพียงพอ สำหรับการคัดกรอง ให้ทบทวนและปรับวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพิ่มเติม ซึ่งสรุปเป็น ขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้ดังนี้

ขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ที่มา (กรมสุขภาพจิต. 2547 ก : 5)

2. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

2.1 ร้อยละ 80 ของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนในสัดส่วน ครู : นักเรียน คือ 1 : 20 - 25 คน

2.2 นักเรียนทุกคนได้รับการประมวลข้อมูลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.3 ร้อยละ 80 ของนักเรียน มีข้อมูลประมวลผลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการคัดกรองนักเรียนต่อไป ซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบและรวบรวมได้ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 37)

3.1 ด้านความสามารถ

3.1.1 ความสามารถด้านการเรียนรู้

3.1.2 ความสามารถพิเศษ/อัจฉริยะ

3.2 ด้านสุขภาพ

3.2.1 ร่างกาย / ความพิการ

3.2.2 จิตใจ / พฤติกรรม

3.3 ด้านครอบครัว

3.3.1 เศรษฐกิจ

3.3.2 การคุ้มครองสวัสดิการ

3.4 ด้านสารเสพติด

3.5 ด้านความปลอดภัย

3.6 พฤติกรรมทางเพศ

3.7 ด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้ครอบคลุมทุกด้านนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2546 : 38)

4.1 การสังเกต

4.1.1 พฤติกรรมการแสดงออก

4.1.2 พฤติกรรมการทำงาน

4.2 การสัมภาษณ์

4.2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.2.1.1 ภายในสถานศึกษา ได้แก่ ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา ครูวิชาการ เพื่อนครู และเพื่อนนักเรียน

4.2.1.2 ภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กนักเรียน ญาติ ที่ใกล้ชิด เพื่อนบ้าน

4.2.2 ตัวนักเรียน

4.3 การเยี่ยมบ้าน เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ เกี่ยวกับนักเรียน เช่น

4.3.1 สภาพเศรษฐกิจ / สังคม

4.3.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว

4.4 การศึกษาข้อมูล

4.4.1 ผลงานของนักเรียน ได้แก่ อัตชีวประวัติ บันทึกประจำวัน สมุดทำงาน แบบฝึกหัด งานฝีมือ/สิ่งประดิษฐ์ โครงการงาน

4.4.2 เอกสาร/ หลักฐานอื่นๆ ได้แก่ ระเบียบสะสม การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี บันทึกสุขภาพ บันทึกการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

4.5 การทดสอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความสามารถทางการเรียน วัดความถนัด / ความสนใจ วัดทักษะความสามารถด้านต่างๆ ตลอดจนประเมินเพื่อคัดแยกนักเรียนประกอบด้วย

4.5.1 แบบทดสอบที่สถานศึกษาสร้างขึ้นเอง

4.5.2 แบบทดสอบระดับชาติ

4.5.3 แบบทดสอบมาตรฐาน

5. แนวทางการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียน

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคลมีประเด็นที่ควรพิจารณาและเครื่องมือหรือแหล่งข้อมูลประกอบตามตัวอย่าง ดังนี้

ข้อมูลนักเรียน	ข้อมูลพื้นฐาน	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
1. ความสามารถด้านการเรียน	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละรายวิชา 2. ผลการเรียนรู้เฉลี่ยของภาคเรียน/ปีการศึกษาที่ผ่านมา 3. ผลการทดสอบวัดความรู้มาตรฐานระดับชาติ (NT) 4. พฤติกรรมการเรียน	1. ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน 3. แบบทดสอบทางการเรียนประเภทต่างๆ 4. แบบสำรวจพฤติกรรมทางการเรียน ฯลฯ
2. ความสามารถพิเศษ	1. พฤติกรรมที่ชี้บ่งถึงความสามารถพิเศษ 2. ผลงาน ชิ้นงาน โครงการงาน	1. ระเบียบสะสม 2. แบบสำรวจความสามารถพิเศษ
3. ด้านสุขภาพร่างกาย	3. เอกสารหลักฐานร่องรอยที่แสดงถึงพฤติกรรมที่โดดเด่น 1. ความปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน ความบกพร่องด้านการพูด 2. โรคประจำตัว	3. แบบประเมินพหุปัญญา 4. เพิ่มสะสมผลงาน ฯลฯ 1. แบบสำรวจนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 2. ระเบียบสะสม 3. แบบบันทึกสุขภาพ

	<p>3. ความสัมพันธ์ระหว่าง ส่วนสูงกับน้ำหนัก</p> <p>4. ความสะอาดของร่างกาย</p>	<p>4. แบบบันทึกการสัมภาษณ์</p> <p>5. แบบบันทึกการสังเกต</p> <p>ฯลฯ</p>
4. จิตใจและพฤติกรรม	<p>1. สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการ ดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวล</p> <p>2. ความประพฤติ เช่น การลัก ขโมย การทำร้ายตัวเอง</p> <p>3. พฤติกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อ การเรียน ความสามารถ และ การปรับตัว เช่น พฤติกรรม ไม่อยู่นิ่ง สมาธิสั้น</p> <p>4. ความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ ผู้ปกครอง</p>	<p>1. บันทึกการเยี่ยมบ้าน</p> <p>2. แบบประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน</p> <p>3. แบบประเมินความฉลาดทาง อารมณ์ (EQ)</p> <p>4. แบบบันทึกการสังเกต</p> <p>5. แบบบันทึกการสัมภาษณ์</p> <p>ฯลฯ</p>
5. ด้านเศรษฐกิจ	<p>1. รายได้ผู้ปกครอง</p> <p>2. ภาระหนี้สิน</p> <p>3. ความเพียงพอของรายรับกับ รายจ่าย</p> <p>4. จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับ และใช้จ่ายในแต่ละวัน</p>	<p>1. ระเบียบสะสม</p> <p>2. แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน</p> <p>3. แบบระบบข้อมูลสารสนเทศ ทางการศึกษา</p> <p>4. แบบบันทึกการสัมภาษณ์</p>
6. การคุ้มครองสวัสดิภาพ	<p>1. ความสามารถในการ คุ้มครอง ดูแลนักเรียนได้ อย่างปลอดภัย</p> <p>2. ความเหมาะสมของสภาพที่ อยู่อาศัย</p> <p>3. ความสัมพันธ์ของคนใน ครอบครัว</p> <p>4. การถูกคุกคามและล่วง ละเมิดทางเพศ</p>	<p>1. ระเบียบสะสม</p> <p>2. แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน</p> <p>3. แบบสำรวจข้อมูลนักเรียน ด้อยโอกาส</p> <p>4. แบบบันทึกการสังเกต</p> <p>ฯลฯ</p>

7. ด้านการใช้สารเสพติด	<ol style="list-style-type: none"> 1. พฤติกรรมที่แสดงออก 2. พฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียน 3. การใช้จ่ายเงิน 4. การคบเพื่อน 5. สุขภาพและบุคลิกภาพ 6. สถานภาพทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม 7. ผลการตรวจปัสสาวะ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบบันทึกการสังเกต 2. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ 3. แบบสอบถาม 4. บันทึกการเยี่ยมบ้าน 5. แบบสรุปผลการตรวจสุขภาพ 6. แบบสรุปผลการตรวจปัสสาวะ <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p>
8. ด้านความปลอดภัย	<ol style="list-style-type: none"> 1. สถานภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อม 2. ข้อมูลการเดินทาง/การใช้ยานพาหนะ 3. การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา 4. การแต่งกายที่ปลอดภัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินจุดแข็ง จุดอ่อนของนักเรียนนักเรียน/ผู้ปกครอง 3. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ 4. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 5. แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p>
9. พฤติกรรมทางเพศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. บุคลิกภาพทางเพศ 2. การแสดงออกทางเพศ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบบันทึกการสังเกต 2. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ 3. แบบสอบถาม 4. แบบทดสอบบุคลิกภาพ 5. ข้อมูลจากแหล่งอื่น เช่น จากเพื่อน ผู้ปกครอง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 39 - 42

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็น สิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูผู้สอนหรือครูที่ปรึกษาได้ ทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อย ของนักเรียนแต่ละคนโดยใช้เครื่องมือที่

หลากหลายซึ่งต้องเลือกวิธีการและเครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ เพื่อประสิทธิภาพในการรู้ จัก
นักเรียนเป็นรายบุคคลและสามารถนำไปวางแผนให้การช่วยเหลือป้องกันและส่งเสริมพัฒนา
นักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

2.3.2 การคัดกรองนักเรียน

ศาสนาอิสลามได้ให้เกียรติแก่นมนุษย์ และถือว่ามนุษย์เป็นสมาชิกของสังคม ที่มี
ส่วนในการคอยสอดส่องดูแลสังคม และการคัดกรอง อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُجْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ (آل عمران: 110)

ความว่า พวกเขานั้นเป็นประชาชาติที่ดีซึ่งซึ่งถูกให้อำนาจขึ้นสำหรับ
มนุษยชาติ โดยที่พวกเขาใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ดี และมิให้ปฏิบัติสิ่ง
ที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์" (อาลิอิมรอน: 110)

และอัลลอฮ์ได้ตรัสอีกว่า

﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (آل عمران: 104)

ความว่า " และจงให้มีขึ้นจากพวกเขา ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวน
ไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่มิ
ชอบ และชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือ ผู้ได้รับความสำเร็จ" (อาลิ
อิมรอน: 104)

อายะฮ์อัลกุรอานข้างต้นได้อธิบายเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของปัจเจก
ชนมุสลิมในสังคมอิสลามเกี่ยวกับการทำคุณงามความดีและการห้ามปรามความชั่วและการ
ตักเตือนอันเป็นความรับผิดชอบของมุสลิมทุกคนที่พึงมีไว้ ในส่วนของการคัดกรองนักเรียนถือว่าเป็น
ความรับผิดชอบของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้
สามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กับ กลุ่มเสี่ยง มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2) กลุ่มเสี่ยง /มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง /มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติโดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนั้นมีพฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษาร่วมงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าการบูลลี่ของบุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้

สถานศึกษาควรจัดทำเกณฑ์การคัดกรองเอง เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันของสถานศึกษา (กรมสุขภาพจิต. 2545 : 67)

1. ขั้นตอนการปฏิบัติ

การคัดกรองนักเรียน โดยการจัดแบ่งตามพฤติกรรมที่ได้จากการศึกษาและรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 67)

1.1 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประชุมครู เพื่อร่วมกันกำหนด / ปรับปรุง/พัฒนาเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของนักเรียนของแต่ละโรงเรียน หรือในแต่ละพื้นที่

1.2 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พิจารณาคัดเลือกเครื่องมือที่ใช้ ในการคัดกรองนักเรียน

1.3 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอบรมแนวทางการคัดกรองนักเรียน ให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในกรณีที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาไม่เคยผ่านการอบรม

1.4 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการคัดกรองนักเรียน โดยใช้แบบบันทึก คัดกรองรายบุคคล

1.5 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสรุปผลจากแบบคัดกรองนักเรียน โดยแยกนักเรียน
ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.5.1 กลุ่มปกติ

1.5.2 กลุ่มเสี่ยง

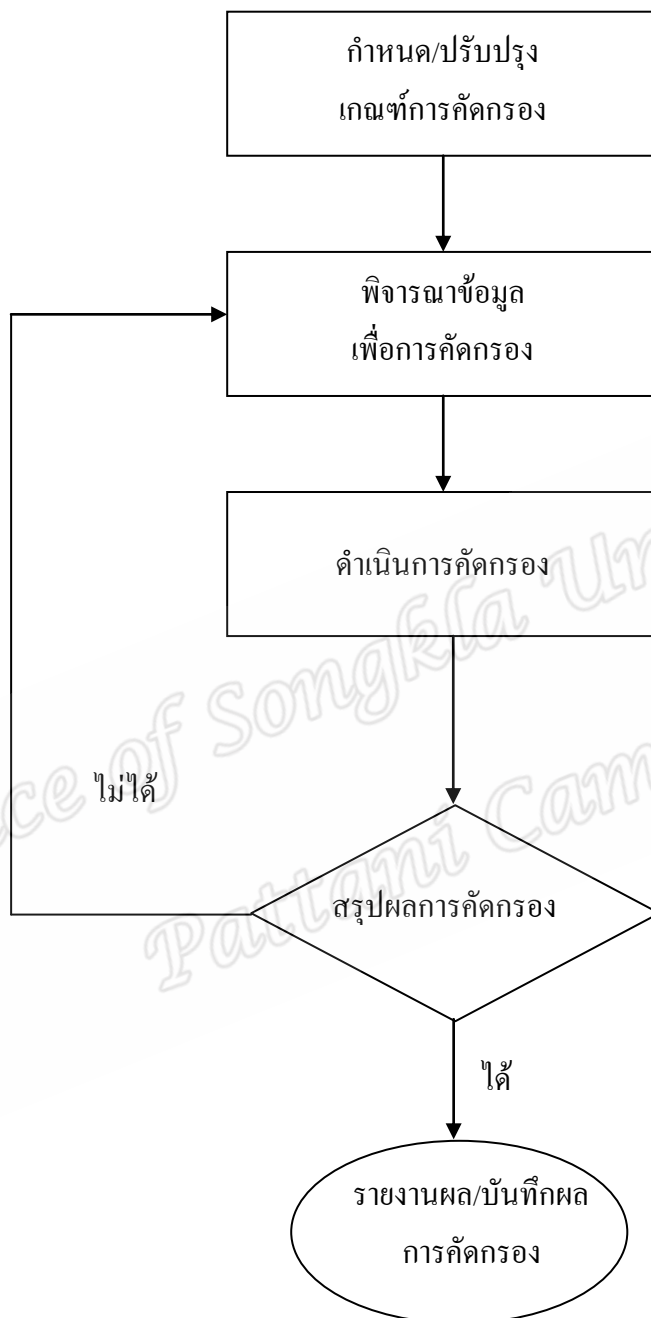
1.5.3 กลุ่มมีปัญหา

1.6 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารายงานผลการคัดกรองนักเรียน

1.7 นำผลการประเมินไปปรับปรุง แก้ไข พัฒนาและดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ต่อไป ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการในการคัดกรองนักเรียนได้ดังนี้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กระบวนการในการคัดกรองนักเรียน

ภาพประกอบ 3 กระบวนการในการคัดกรองนักเรียน

ที่มา: กรมสุขภาพจิต. 2547 : 66

ผลจากการคัดกรองนักเรียนจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 43-44)

1. กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ
2. กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียน เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ
3. กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ

จากการคัดกรองนักเรียนจะพบนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแทรกอยู่ในเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 ข : 66)

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
5. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
6. เด็กออทิสติก
7. เด็กอัจฉริยะ

ในการดำเนินงานคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่เท่าไรจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และที่สำคัญอย่าให้นักเรียนรู้ว่าตนเองจัดอยู่ในกลุ่มใด ให้ถือว่าผลการคัดกรองนักเรียนต้องเป็นความลับของสถานศึกษาให้นักเรียนรู้ไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 43)

2. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- 2.1 นักเรียนทุกคนได้รับการคุ้มครอง
- 2.2 มีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.3 รายงานผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2.4 รายงานผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายห้อง

2.5 สรุปผลการคัดกรองข้อมูลนักเรียนเป็นรายห้องสำหรับครูประจำชั้น /ครู ที่
ปรึกษา

2.6 สรุปผลการคัดกรองข้อมูลนักเรียนเป็นระดับชั้นสำหรับสถานศึกษา

3.แนวทางการคัดกรองนักเรียน

การดำเนินงานคัดกรองนักเรียนรายบุคคลมีประเด็นที่ควรพิจารณาและเครื่องมือ
หรือแหล่งข้อมูลประกอบตามตัวอย่าง ดังนี้

ข้อมูลนักเรียน	ข้อมูลพื้นฐาน	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การคัดกรองนักเรียน 1. เด็กกลุ่มปกติ 2. เด็กกลุ่มเสี่ยง 3. เด็กมีปัญหา	ข้อมูลการศึกษานักเรียนเป็น รายบุคคล	1. เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน 2. แบบบันทึกการคัดกรอง 3. แบบสรุปผลการคัดกรอง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 44

นอกจากนี้ แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน คือ การวิเคราะห์
ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษา และยึดถือเกณฑ์การคัดกรอง
นักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์
การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่
ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรม
เท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง /มีปัญหาสำหรับประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองและ
แหล่งข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียนแต่ละด้าน มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

(1) ด้านการเรียน ได้แก่ ผลการเรียนที่ได้ ความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียนความ
เอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน ความสามารถในการเรียน ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลา
ที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน

(2) ด้านความสามารถ ได้แก่ การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษของนักเรียนที่มี
ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียนการเข้าร่วม
กิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน

(3) ด้านร่างกาย ได้แก่ ความประพฤติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน โรคประจำตัว ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง ความสะอาดของร่างกาย

(4) ด้านจิตใจ – พฤติกรรม ได้แก่ สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวล หรือซึมเศร้า ความประพฤติ พฤติกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการศึกษาความสามารถพิเศษและการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

(5) ด้านครอบครัว ได้แก่ ผู้หารายได้ให้ครอบครัว ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน

(6) ด้านการคุ้มครองนักเรียน ได้แก่ ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เช่น อบอุ่น หรือมีทะเลาะเบาะแว้ง ใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ซึม เหม่อลอยแสดงออกถึงการไม่อยากกลับบ้าน การใช้สารเสพติด สุรา หรือเล่นการพนัน รวมถึงความเจ็บป่วยเรื้อรัง ความเจ็บป่วยรุนแรงของสมาชิกในครอบครัว

(7) ด้านอื่นๆ ได้แก่ พฤติกรรมอื่นๆ ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งอาจเป็นไปในทางดีขึ้น หรือมีความไม่เหมาะสมที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถ สุขภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน

ดังนั้นใน การคัดกรองนักเรียน ควรมีการจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยพิจารณาการจัดกลุ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูล ของนักเรียนจาก การบันทึกประวัติของนักเรียนในส่วนของ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสถานศึกษาควรจัดทำเกณฑ์การคัดกรอง ด้วยตนเอง เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.3.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน ตามมุมมองของอิสลามแล้ว คนทุกคนเป็นมัจลูก (สิ่งที่ถูกสร้างโดยพระเจ้า) ซึ่งควรแก่ได้รับเกียรติและควรแก่การได้รับการดูแลเป็นอย่างดี อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ
وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (المائدة: 2)

ความว่า " และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรมและ
ความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาป"(อัลมาอิดะฮ์:2)

และอัลลอฮ์ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ
بِأَوْلِيَاءُ بَعْضُهُمْ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ (التوبة: 71)

ความว่า "และบรรดามุมีนชาย และบรรดามุมีนหญิงนั้นบางส่วน

ของพวกเขาดังเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วนซึ่งพวกเขาจะใช้ให้
ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ" (อัลเตาบะฮ์ :
71)

และอิสลามยังได้กล่าวถึงสถานภาพของมนุษย์ในฐานะที่อัลลอฮ์ได้ส่งมายังโลกนี้
เพื่อเป็นผู้พัฒนาและทำให้โลกนี้มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นผู้เผยแพร่กฎเกณฑ์ของพระองค์ ดัง
ที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ﴾ (هود: 61)

ความว่า "พระองค์จงตรึงพวกเจ้าจากแผ่นดิน และประสงค์ให้
พวกเจ้าทำให้มันมีความสมบูรณ์" (ฮูด: 61)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งเสริมให้ประชาชาติมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
โดยเฉพาะในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ภายใต้การให้
ความดูแลและความช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา

การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแล
ของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง /มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความ
ภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียน
กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง /มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ
และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

การส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน เป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลที่มี คุณภาพ สามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหาและสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวัยของตนเองได้อย่างปกติ (กรมสุขภาพจิต, 2545 : 35)

สำหรับ วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนนั้น คือ การส่งเสริมนักเรียนมี หลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาค่า เน้นการได้แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำ เนิน การ คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) และการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การจัดกิจกรรมโฮมรูม

กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำ เนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือ กลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนให้มีบรรยากาศ เหมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษา และนักเรียนเป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่ เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียนการรู้จักผู้อื่นและ สิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว และการวางแผนชีวิตเป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ ครู และนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะ ช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของ นักเรียน ได้อีกด้วย

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโฮมรูม

การจัดกิจกรรมโฮมรูมมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 82)

1. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน ในชั้นเรียน
2. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการประสานงานระดับชั้นกำหนด หัวข้อเรื่องการจัดกิจกรรมตามข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจ
3. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการประสานงานระดับชั้นร่วมกัน กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูม
4. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม
5. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมในช่วงปลาย ภาคเรียน
6. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาส่งผลการประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูมไป ตามลำดับชั้น

แนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม

เพื่อให้การจัดกิจกรรมโฮมรูมเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนสูงสุดและอย่างแท้จริง จึงควรดำเนินการตามแนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2547:79)

1. กำหนดกิจกรรมโฮมรูมโดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้
 - 1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม
 - 1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น
 - 1.3 ควรมีการจัดทำหลักฐานบันทึกการจัดกิจกรรมทั้งก่อนดำเนินการระหว่างดำเนินและหลักดำเนินการ และสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังกิจกรรมโฮมรูมทุกครั้ง
 - 1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมและจัดทำรายงาน
2. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือจัดทำคู่มือในการจัดกิจกรรม โดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน แต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพและตามเหตุการณ์
3. ใช้วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม
4. ใช้วิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

(3) การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกัน การประชุมผู้ปกครองจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากยิ่งขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกัน หรือแก้ไขปัญหานักเรียน

ขั้นตอนการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2547 : 88)

1. ทีมประสานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจากผลการประเมินและการประชุมที่ผ่านมา
2. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนดหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการจัดประชุมแต่ละครั้งให้ชัดเจน
3. ประชุมทีมประสานเพื่อวางแผนเตรียมการจัดกิจกรรม เช่น จัดทำคำสั่งโรงเรียนกำหนดบทบาทหน้าที่ เตรียมเอกสารและอาคารสถานที่ เป็นต้น
4. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเตรียมข้อมูลนักเรียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้
5. ครูดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน และต้องสื่อสารในทางบวก มีทำที่เป็นมิตร
6. ครูให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
7. ครูบันทึกการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน
8. ครูประเมินผลและรายงานผลการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เพื่อสถานศึกษาจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป
9. นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการประชุมครั้งต่อไป

แนวดำเนินการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนคือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 80 - 81)

1. การเตรียมการ

ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมอย่างดีก่อนการประชุมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2. การสื่อสาร

ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาควรมีความระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมหรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม ควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

3. การจัดกิจกรรมในการประชุม

การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมอย่างเต็มที่นั้น จำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครองและระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อนแล้วจึงมีกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. การสรุปผลและการบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครอง

ในการประชุมแต่ละครั้งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐานเพื่อประโยชน์ ดังนี้

- 4.1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง
- 4.2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป
- 4.3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มีความสามารถมากขึ้นหรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ปัญหาของนักเรียน

ดังนั้นใน การส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน ควรเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลอย่างมีคุณภาพ สามารถปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวัยของตนเองได้อย่างปกติ

2.3.4 การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข

การป้องกันในอิสลาม เป็นการเรียกร้องสู่ความดี และห้ามปรามความชั่ว ดังที่อัลลอฮ์ ได้ตรัสว่า

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(آل عمران: 104)

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่มิชอบและชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ ” (อัลอิมรอน: 104)

อัลลอฮ์ ได้ตรัสอีกว่า

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيَطِيعُونَ وَاللَّهُ وَرَسُولَهُ أَوْلَىٰ—كُلِّمُوا اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (التوبة: 71)

ความว่า “ และบรรดามุมีนชาย และบรรดามุมีนหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซากาต และภักดีต่ออัลลอฮ์ และรอซูลของพระองค์ชนเหล่านี้แหละ อัลลอฮ์จะทรงเอ็นดูเมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ ” (อัตเตาบะฮ์ :71)

จากอายะฮ์ดังกล่าว การเรียกร้องสู่ความดีด้วยคำพูด เช่น การเชิญชวนเสียสละ การเชิญชวนบริจาค การเรียกสู่ความดีด้วยการกระทำ เช่นการบริจาค การห้ามปรามความชั่วที่เป็นคำพูด เช่นการห้ามการดื่มเหล้า การห้ามปรามความชั่วที่เป็นการกระทำ เช่น การเทเหล้าทิ้ง จะ

สังเกตได้ว่าการห้ามปรามความชั่วนั้นเป็นการห้ามเฉย ๆ แต่การห้ามปรามความชั่วด้วยการกระทำนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงความชั่วอันนั้น ดังนั้นกล่าวได้ว่าการเรียกร้องสู่ความดีนั้นสนับสนุนให้กระทำในสิ่งที่ควรกระทำทั้งคำพูดและการกระทำ แต่ต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการอิสลาม การห้ามปรามความชั่วสนับสนุนให้ละทิ้งสิ่งที่ควรละทิ้ง หรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ควรละทิ้ง โดยไม่ขัดแย้งต่อหลักการอิสลาม

การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึงวิธีการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหามิให้นักเรียนกลายเป็นปัญหาของสังคม โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มที่เสี่ยง/มีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่ไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของสังคมจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่ามากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไปนอกจากนี้ทุกครั้งที่มีการช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย

วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา

การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ มี 2 ประการ คือ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา

การให้คำปรึกษาเบื้องต้น เป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึกรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐาน คือ จิตวิทยาวัยรุ่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก การช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้หลายแนวทาง อาทิ การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้กิจกรรมในห้องเรียน การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน การใช้กิจกรรมชมเชยการใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรมครูที่ปรึกษาควรคำนึงความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะปัญหา บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน สภาพของชั้นเรียนโรงเรียนหรือชุมชน

ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

1. การรักษาความลับ

1.1 เรืองราวข้อมูลของนักเรียนที่ช่วยให้ช่วยเหลือแก่ใจผู้เกี่ยวข้องต้องไม่นำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อ สกุลจริงของนักเรียนและการเปิดเผยควรเป็นลักษณะที่ทำให้เกียรตินักเรียน

1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสมและสะดวกในการเลือกใช้

1.3 การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยโดยให้เกียรติและการคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ

2. การแก้ปัญหา

2.1 การช่วยเหลือแก้ปัญหาของนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหา ให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียวแต่อาจเกิดการที่เกี่ยวข้องเนื่องสัมพันธ์กัน

2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดสาเหตุที่เหมือนกันและวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจที่ไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะการให้คำปรึกษาจึงไม่มีสูตรในการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนมีความสามารถเรียน รู้ฝึกฝน เพื่อ การนำไป ใช้ให้เหมาะสม กับแต่ละปัญหา ในนักเรียนแต่ละคน

ในการจัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหานั้นจำเป็นต้องให้ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติ

การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนมีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย เช่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2547 : 49)

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
2. กิจกรรมในชั้นเรียน
3. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
4. การสื่อสารกับผู้ปกครอง

5. กิจกรรมซ่อมเสริม
6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร
7. การเยี่ยมบ้านนักเรียน

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

การให้คำปรึกษาเบื้องต้นของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นการช่วยเหลือและป้องกันปัญหาของนักเรียน ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้ นักเรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามและพึงประสงค์

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาทำการศึกษาผลการคัดกรอง และข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดปัญหาและปัจจัยที่เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือ พร้อมทั้งนัดวัน เวลาและสถานที่ให้คำปรึกษา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

ตามกระบวนการการให้คำปรึกษา คือ

- 2.1 สร้างสัมพันธภาพ
- 2.2 พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา
- 2.3 กำหนดวิธีการและดำเนินการช่วยเหลือ
- 2.4 ยุติการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน หลังการให้คำปรึกษา

4. หากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ครูก็ต้องการส่งเสริมตามสภาพปัญหา แต่ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้ส่งต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง

5. ยุติการปรึกษา

2. กิจกรรมในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการปรับพฤติกรรม ของนักเรียน ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มในชั้นเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเลือกวิธีการหรือเทคนิคการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ทำการรวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องวางแผนและพิจารณาเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะปัญหาเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียน เช่น

2.1 ฝึกฝน /ปฏิบัติ เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การฝึกพูดหน้าชั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการพูด

2.2 การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เช่น การแจกอุปกรณ์การทดลอง การรวบรวมสมุดแบบฝึกหัด เป็นต้น

2.3 การจัดกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ หรือฝึกฝนความรับผิดชอบ

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมตามแผน

4. ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอนประจำวิชา อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

6. ดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมใหม่

7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

8. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาส่งต่อครูแนะแนวหรือ ฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อตามระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจะช่วยให้เด็กมีทักษะทางสังคม นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน เกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้นและนักเรียนจะเกิดความรู้สึกรักภูมิใจในตนเอง จากการได้ทำงานในกิจกรรมกลุ่มหรือได้แสดงออกถึงความสามารถส่วนตน

3.กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) เป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจัดเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม โดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีจุดแข็งด้านสัมพันธภาพ หรือมีความมั่นคงทางอารมณ์ หรือมีความเป็นผู้นำและมีความสามารถเฉพาะด้านที่จะนำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือเพื่อน เช่น ความสามารถทางการเรียน ด้านดนตรี ศิลปะ กีฬาหรือทักษะการสื่อสาร เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณา หาทางเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ให้สอดคล้องกับลักษณะปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น

2.1 จัดกลุ่มเพื่อนในการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 จัดนักเรียน 1 คน ที่มีความสามารถ / ความเหมาะสมที่จะช่วยเพื่อน ๆ เป็นกลุ่ม เช่น การทบทวนการเรียนในวิชาต่าง ๆ

2.3 จับคู่ให้นักเรียนให้เป็นคู่ดูแลช่วยเหลือกัน เช่น นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษจับคู่กับเพื่อนเพื่อนำพาไปสู่การทำกิจกรรมที่ได้แสดงความสามารถที่นักเรียนคนนั้นสนใจ เช่น นักเรียนที่มักเก็บตัวก็ให้จับคู่กับนักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการสร้างสัมพันธภาพเข้าสู่สังคม

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษাজัดกิจกรรมตามแผน

4. ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอนประจำวิชาต่าง ๆ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

6. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

7. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

4.การสื่อสารกับผู้ปกครอง

การสื่อสารกับผู้ปกครองเป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การโทรศัพท์สนทนา การเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน การส่งหนังสือแจ้งทางไปรษณีย์ เป็นต้น ซึ่งล้วนต้องอาศัยทักษะ ของการสื่อสาร ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทราบถึงจิตวิทยาการสื่อสารหรือเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมกับสาระหรือวัตถุประสงค์ที่จะสื่อให้ผู้ปกครองทราบหรือเข้าใจ กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองจะทำให้ผู้ปกครองได้รับทราบถึงปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียน เกิดความตระหนักและมีความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น

ขั้นตอนการสื่อสารกับผู้ปกครอง

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนดำเนินการสื่อสารกับปกครอง

3. โรงเรียนอบรมครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจใน ความสำคัญของการสื่อสารกับผู้ปกครอง และให้มีจิตวิทยาและทักษะในการสื่อสารสามารถ สื่อสารกับผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาคิดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น

4.1 ทางโทรศัพท์

4.2 การส่งไปรษณีย์

4.3 การเชิญผู้ปกครองมาพบ

5. ปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกันกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ปัญหา ของนักเรียน

6. ประเมินความร่วมมือของผู้ปกครองและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ นักเรียน

7. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

8. ดำเนินการตามแผนพฤติกรรมใหม่

9. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

10. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่าย ปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

5.กิจกรรมซ่อมเสริม

กิจกรรมซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนซึ่งครูประจำ ชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมมือร่วมกันวางแผน ในการสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียนที่เรียนอ่อน เรียนซ้ำหรือเรียนไม่ทันเพื่อนในสาระต่าง ๆ ซึ่งอาจจะแยกประเภทของปัญหา ด้านการเรียนจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น เรียนซ้ำจากข้อจำกัดทางความสามารถ เขาวนปัญญา หรือจากปัญหาพฤติกรรมอารมณ์ของเด็ก เป็นต้น แล้วจึงดำเนินการแก้ไขสาเหตุของปัญหาต่อไป

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมซ่อมเสริม

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุของ ปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับครูผู้สอน ผู้บริหารและ บุคลากรที่เกี่ยวข้องวางแผนการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมแก่นักเรียน

3. กำหนดวัน เวลา สถานที่และครู ในการสอนซ่อมเสริมและแจ้งนักเรียนที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อเข้ารับการสอนซ่อมเสริม

4. ติดตาม ประเมินผลการเรียนซ่อมเสริมของนักเรียนเป็นระยะ

5. หากนักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีขึ้นให้พิจารณาจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมใหม่

6. ดำเนินการสอนซ่อมเสริมใหม่

7. ประเมินผลการสอนซ่อมเสริมซ้ำ

8. หากนักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมจะช่วยให้แก่นักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี ได้เรียนเพิ่มเติมจากครูประจำวิชาที่ตนเรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อนและให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบตนเองในเรื่องการเรียนมากขึ้น ตลอดจนช่วยให้ผู้ปกครองรับทราบปัญหาทางการเรียนของบุตรหลานและใส่ใจดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียนมากขึ้น

6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมในสถานศึกษาที่จัดเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หรือศักยภาพด้านต่าง ๆ ของนักเรียนนอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนดไว้ ทั้งด้านการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายอบรม การจัดตั้งชมรมส่งเสริมสุขภาพกายสุขภาพจิต

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. ครูที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนปรึกษาและวางแผนช่วยเหลือนักเรียนกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมหลักสูตรในสถานศึกษา เช่น การจัดตั้งชมรมการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาตนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

2. พิจารณาเลือกกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมในการช่วยเหลือนักเรียนตามกรณีของปัญหา

3. วางแผนและจัดระบบการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินกิจกรรมตามแผน

5. ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

6. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกกิจกรรมใหม่

7. ดำเนินการตามแผนกิจกรรมใหม่

8. ประเมินผลการจัดกิจกรรมใหม่

9. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือ ฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่าง มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือส่วนรวม นักเรียนจะเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าหรือ ภาคภูมิใจในตนเองจากการแสดงออกถึงความสามารถที่ตนมีอยู่

7. การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างบ้านกับสถานศึกษา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และทำให้ครูได้พบเห็นสภาพความเป็นจริงของนักเรียน ทั้ง สภาพแวดล้อม ทางครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถประเมิน สาเหตุปัญหา แล้วดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนการเยี่ยมบ้านนักเรียน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการวางแผนการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยมีการกำหนดวัน เวลาและประสานงานให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า
3. สถานศึกษาเตรียมความพร้อมในการเยี่ยมบ้าน โดยจัดอบรมครูให้มีทักษะในการสื่อสารกับผู้ปกครอง และมีแนวทางการร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ไข ปัญหานักเรียน
4. สรุปผลการเยี่ยมบ้านนักเรียนและวางแผนการช่วยเหลือและแก้ไข ปัญหา ร่วมกับผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
5. หากช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพและความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียน ยังมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาหาแนวทางการช่วยเหลือนักเรียน
6. ดำเนินการตามแผนกิจกรรมใหม่
7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

8. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการช่วยเหลือของนักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม และเมื่อได้ทำการสืบค้นหาสาเหตุและแหล่งที่เป็นปัญหาได้แล้ว จะต้องหาวิธีการและวางแผนดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนได้ตรงจุดหมายและจะต้องคำนึงว่าถ้าปัญหาใดที่เกินขอบเขตแห่งความรู้ความสามารถของตนแล้ว ควรจะส่งต่อนักเรียนผู้นั้นไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เพื่อรับการแก้ไขและช่วยเหลือหรือบำบัดให้ตรงตามกรณีต่อไป

ดังนั้นการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียน ซึ่งหากครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับลักษณะของปัญหา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพและเป็นคนดีของสังคมต่อไป (กรมสุขภาพจิต, 2545 : 39)

2.3.5 การส่งต่อนักเรียน

การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา เป็นการดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียน และในอิสลามได้กล่าวถึงการส่งต่อนักเรียนมาพร้อมกับ ความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมายและไว้วางใจ ไม่ว่าจะมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ อัลลอฮฺ ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา ทรงแสดงให้ "อะมานะฮฺ" ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นคุณลักษณะที่ดีและเป็นส่วนหนึ่งของอิหม่านศรัทธาที่สมบูรณ์ และเป็นคุณสมบัติหรือจรรยาบรรณประการหนึ่งของผู้ศรัทธาที่จะได้รับชัยชนะและความสำเร็จในวันกิยามะฮฺ พระองค์ได้ตรัสถึงคุณสมบัติของบ่าว ผู้ศรัทธาที่จะได้รับชัยชนะไว้ว่า

﴿ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ {1} الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ جَاهِدُونَ {2} وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ {3} وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ {4} وَالَّذِينَ هُمْ لِقُرُوبِهِمْ حَافِظُونَ {5} إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ {6} فَمَنْ ابْتغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ {7} وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ {8}﴾ (المؤمنون: 1-8)

ความว่า "แน่นอนบรรดาผู้ศรัทธาได้ประสบความสำเร็จแล้ว ผู้ที่พวกเขาเป็นผู้มอบน้อมถ่อมตนในเวลาละหมาดของพวกเขา และบรรดาผู้ที่พวกเขาเป็นผู้ผินหลังให้จากเรื่องไร้สาระต่างๆ และบรรดาผู้ที่พวกเขาเป็นผู้บริจากระยะกาศและบรรดาผู้ที่พวกเขาเป็นผู้รักษา(ไว้ซึ่งความบริสุทธิ์ของ)ทวารของพวกเขา เว้นแต่แก่บรรดาภรรยาของพวกเขาหรือที่มีมือขวาของพวกเขาครอบครอง(คือทาสี)ในกรณีเช่นนั้นพวกเขาจะไม่ถูกตำหนิ ฉะนั้นผู้ใดแสวงหาอื่นนอกนั้น ชนเหล่านั้นพวกเขาก็เป็นผู้ละเมิดและบรรดาผู้ที่พวกเขาเป็นผู้เอาใจใส่ต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมายของพวกเขาและสัญญาของพวกเขา" (อัลมูมิญน: 8)

ความรับผิดชอบ ในอิสลาม (อะมานะฮฺ) มีสองประเภท คือ ประการแรก ความรับผิดชอบในหน้าที่ระหว่างบ่าวและอัลลอฮ์องค์พระผู้เป็นเจ้า และ ประการที่สองความรับผิดชอบในหน้าที่ระหว่างบ่าวด้วยกัน และอัลลอฮ์หุบฮานะฮฺวะอะอะลา ทรงห้ามปวงบ่าวผู้ศรัทธา บิดพลิ้วไม่ซื่อสัตย์รับผิดชอบ ต่อหน้าที่ทั้งสองกรณี อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَجُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَجُونُوا أَمَا تَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ (الأَنْفَالُ : 27)

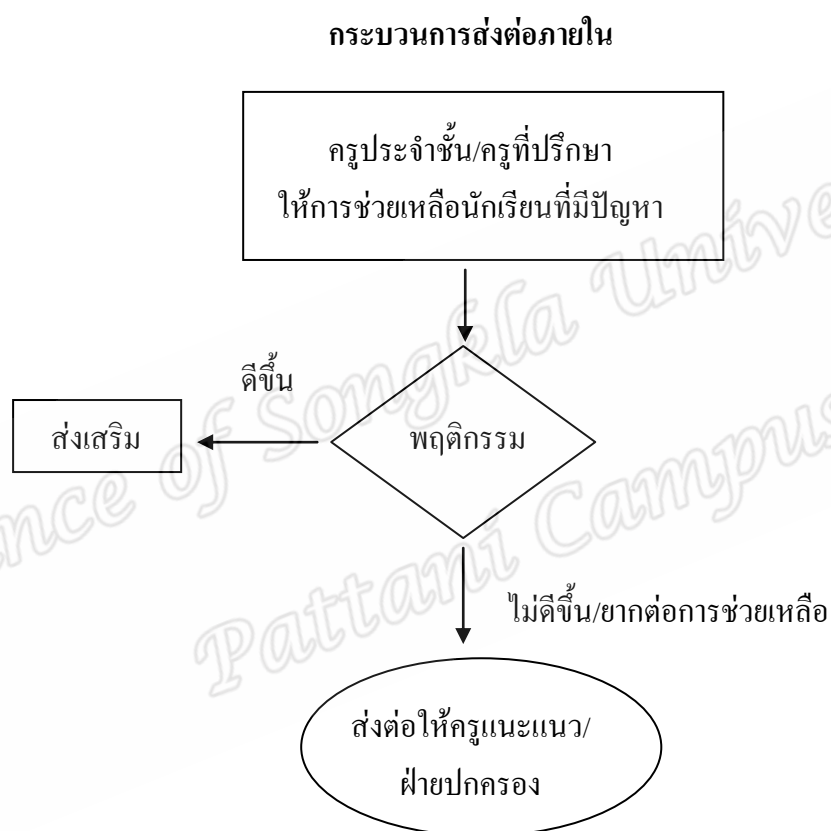
ความว่า "โอ้บรรดาผู้มีศรัทธา จงอย่าบิดพลิ้วต่ออัลลอฮ์และต่อศาสนทูต และจงอย่าบิดพลิ้วต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของพวกเขาเอง ทั้งนี้พวกเขา นั้นรู้เป็นอย่างดี" (อันฟาล: 27)

สำหรับการป้องกันปัญหาของนักเรียน โดยเฉพาะที่ปรึกษาตามกระบวนการ ทั้ง 4 ข้อนั้น อาจมีปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควร ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว หากปล่อยให้มึบตาทหนหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาที่อาจจะมึมากขึ้น หรือลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากที่จะมีการแก้ไข

การส่งต่อ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน

ในกรณีที่ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนที่มีปัญหาแล้ว แต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจะส่งต่อนักเรียน ให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองดำเนินการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อไป ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการส่งต่อภายในได้ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 132)

ภาพประกอบ 4 กระบวนการส่งต่อภายใน

ที่มา (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 132)

ขั้นตอนการดำเนินงานส่งต่อภายใน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจะดำเนินการส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้อง ที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพ ของปัญหาและความต้องการของ นักเรียนโดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 133)

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้วยวิธีการหรือกิจกรรมต่าง ๆ
2. ประเมินผลและติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังดำเนินการช่วยเหลือ หากพฤติกรรมดีขึ้นให้ดำเนินการส่งเสริมนักเรียนตามความเหมาะสม แต่หากไม่ดีขึ้นหรือมีพฤติกรรมที่ยากต่อการช่วยเหลือให้ดำเนินการส่งต่อภายใน
3. ส่งต่อนักเรียนให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองในกรณีที่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นและติดตามผลการช่วยเหลือหลังการส่งต่อ โดยประสานงานกับครูแนะแนว/ฝ่ายปกครองหรือบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการดำเนินงานส่งต่อภายใน

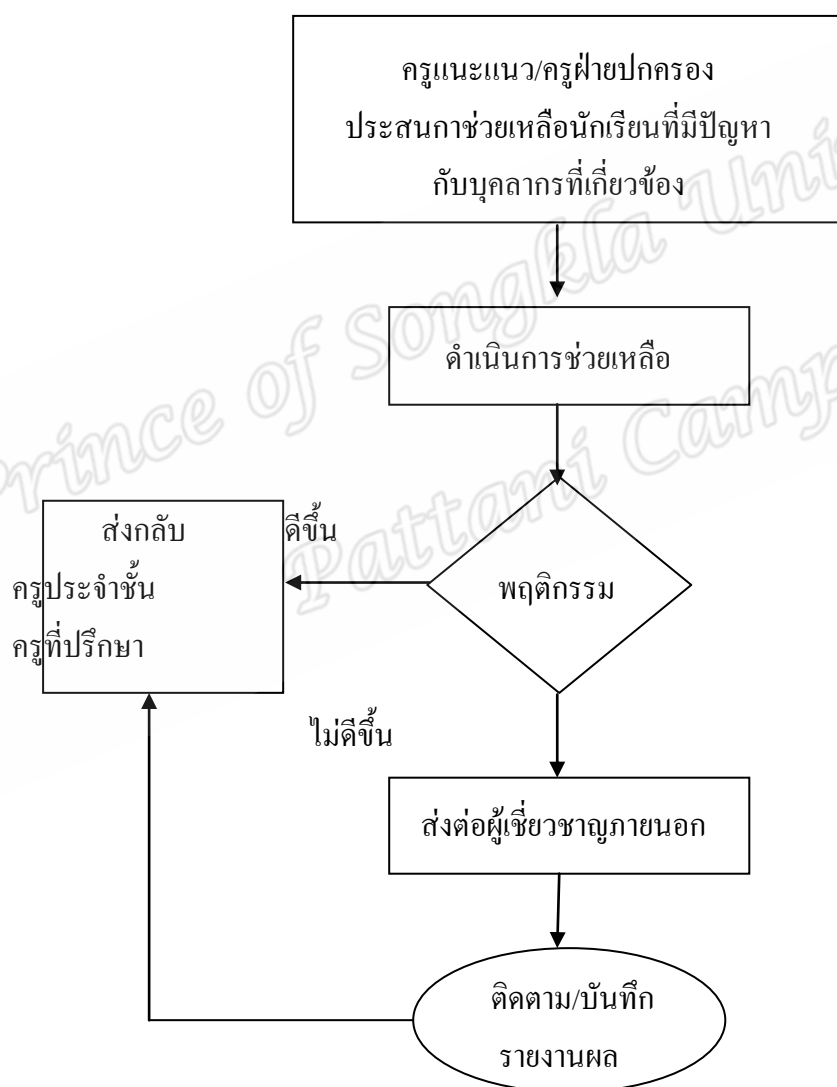
การส่งต่อภายในสถานศึกษามีแนวทางที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรถือปฏิบัติตามแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

การดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การส่งต่อภายใน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำความเข้าใจและชี้แจงนักเรียนถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ 2. ประสานงานกับครูหรือบุคลากร ที่ จะให้ความช่วยเหลือต่อนักเรียน 3. สรุปรายชื่อนักเรียนและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมาในบันทึกการส่งต่อ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบบันทึกการส่งต่อภายในของโรงเรียน 2. แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน
	<ol style="list-style-type: none"> 4. นัดหมายวัน เวลา สถานที่ที่จะไปพบครูที่จะให้การช่วยเหลือต่อ 5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 	

2. การส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอกเป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียนกรณีที่เกิดความสามารถของสถานศึกษาโดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อ และมีการติดต่อ เพื่อรับทราบผลในการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการส่งต่ออย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพจึงมีกระบวนการ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 155)

กระบวนการส่งต่อภายนอก

ภาพประกอบ 5 กระบวนการส่งต่อภายนอก

ที่มา (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 155)

ขั้นตอนการดำเนินการส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอกเป็นวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่สถานศึกษาขอรับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก เมื่อพบว่านักเรียนมีปัญหายุ่งยากซับซ้อน และต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทาง โดยครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองรับผิดชอบในการประสาน งานขอความช่วยเหลือจากสถานบริการสาธารณสุขหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 156) ดังนี้

1. รวบรวม/สรุปแนวทางแก้ไขปัญหาจากสรุปการประชุมรายกรณี
2. ประสานความช่วยเหลือกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
3. ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย
4. ติดตามประเมินพฤติกรรมของนักเรียนหลังการช่วยเหลือ
5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้ส่งกลับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
6. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น พิจารณาส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก
7. ประสาน ติดตามผลการช่วยเหลือจากสถานบริการสาธารณสุขหรือบุคลากร

ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการดำเนินงานส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรถือปฏิบัติตามแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

การดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การส่งต่อภายนอก	ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก 1. ในกรณีของนักเรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือ ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก	1. แบบบันทึกการส่งต่อภายนอกของโรงเรียน 2. แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน
	2. ติดตามผลการช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญภายนอก 3. รายงานผลการช่วยเหลือ	

ที่มา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 52)

ผลสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 55)

1. บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ผู้รับผิดชอบวางระบบและดำเนินงานตามระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถบูรณาการเข้ากับภารกิจหลักของสถานศึกษาได้
4. สร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย
5. มีสารสนเทศของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. มีข้อมูลกรณีพิเศษ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานสรุปรายงาน

7. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามีกระบวนการดำเนินงานทั้งด้านการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหานักเรียน โดยมีวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม เพื่อใช้ในการดำเนินงาน และต้องมีการประสานงานขอความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคลากรและองค์กรภายนอก เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรสำคัญ ในการดำเนินงานตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ดังนั้นในการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา นักเรียน โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหาหากต้องการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกรณีที่เด็กมีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาสก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2545 : 132)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุเทพ พรหมรักษา (2552) ได้ทำวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของพนักงานครูเทศบาลใน โรงเรียนสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของพนักงานครูเทศบาล ใน โรงเรียนสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดย เรียงค่าเฉลี่ยจากต่ำไปหาสูง คือ ขั้นเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน ขั้นปฏิบัติตามแผน ขั้นกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน ตามลำดับ

2. ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของพนักงานครูเทศบาล ใน โรงเรียนสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดย เรียงค่าเฉลี่ยจากต่ำไปหาสูง คือขั้นเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน ขั้นกำกับติดตาม ประเมินและ รายงาน ขั้นปฏิบัติตามแผน ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของพนักงานครู เทศบาล ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มการศึกษาที่ 9 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของพนักงาน ครูเทศบาล ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มการศึกษาที่ 9 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดย ภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของพนักงานครูเทศบาล ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มการศึกษาที่ 9 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดย ภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ พนักงานครูเทศบาล ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มการศึกษาที่ 9 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดย ภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านขั้นเตรียมการและวางแผนดา เนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพนักงานครูเทศบาลในโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาการดา เนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าพนักงานครูเทศบาลในโรงเรียนขนาดใหญ่

สมพงษ์ แก้วอาจ (2547) ได้ทำวิจัย เรื่องการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบการ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่นเขต 1-5 ตามองค์ประกอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไข ปัญหา และการส่งต่อนักเรียน พบว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน โดย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และ ด้านที่ข้าราชการครูมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งต่อนักเรียน

เมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1-5 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวม และรายด้าน

การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1-5 จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน

วิจิต รุ่งศรีทอง (2545) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดย ภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการดำเนินงานอยู่ใน ระดับมาก 1 ด้าน ระดับปานกลาง 6 ด้าน โดยการป้องกันและแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การบริหารจัดการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งต่อ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัด นครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม นักเรียน การป้องกันและแก้ไข ปัญหา และการส่งต่อ โดยผู้บริหารงานมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่า ผู้ปฏิบัติงานทุกด้าน

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน เมื่อนำ มาพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ปรากฏดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการ บุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากรโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

3.2 ด้านการส่งเสริมนักเรียน บุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากรโรงเรียนขนาดเล็ก

3.3 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา บุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากรโรงเรียนขนาดเล็ก

เรืองยศ ครองตรี (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

2. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อ เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

สุภาพ อัยยะ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1.สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสา นักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ ในการทำงาน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นฤมล จามรี (2546) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อ การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จาก การสอบถามผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ผู้แทนนักเรียนและผู้แทนผู้ปกครอง สรุปได้ว่า โรงเรียนมีการ บริหารจัดการ และการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึง ประสงค์ของนักเรียนมีการปฏิบัติปานกลาง

วิฑูร วรชัยแหวน (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนห้วยทรายบุรีรัมย์บุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท ผลการวิจัยพบว่า 1. เมื่อ พิจารณาโดยรวมมีปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัญหาด้านการคัดกรองนักเรียนเป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ปัญหาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับ ต่ำสุดได้แก่ด้านการส่งเสริมนักเรียนเป็นปัญหาระดับน้อย

สำหรับรูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนห้วยทรายบุรีรัมย์บุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท มีดังนี้ 1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. ด้านการ คัดกรองนักเรียน 3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5. ด้านการส่งต่อ 6. รายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ธนุ เพ็ชรพิเศษ (2546) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพานพิทยาคม จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานตามระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ด้านบริหารจัดการและการดำเนินงานอยู่ในระดับดี

ด้านการวางแผนอยู่ในระดับดี ด้านการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับดีด้านการตรวจสอบและการประเมินผลอยู่ในระดับดี และด้านการปรับปรุงอยู่ในระดับดี

2. ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านบริหารจัดการและการดำเนินงานอยู่ในระดับดี ด้านการวางแผนอยู่ในระดับดี ด้านการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับดี ด้านการตรวจสอบและการประเมินผลอยู่ในระดับดี และด้านการปรับปรุงอยู่ในระดับดี และมีด้านที่สูงกว่าด้านอื่น ๆ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

3. ความคิดเห็นของคณะกรรมการผู้ปกครองเกี่ยวกับการบริหารงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านบริหารจัดการและการดำเนินงานอยู่ในระดับดี ด้านการวางแผนอยู่ในระดับดี ด้านการตรวจสอบและการประเมินผลอยู่ในระดับดี และด้านการปรับปรุงอยู่ในระดับดี และมีด้านที่สูงกว่าด้านอื่น ๆ คือการคัดกรองนักเรียน

สุริดา ทับทิมทอง (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่พัฒนาขึ้นตรงตามเนื้อหา โครงสร้าง และหลักวิชาการทั้ง 5 ขั้นตอน 36 รายการ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 รายการ 2) วางแผนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 8 รายการ 3) ดำเนินงานปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย 11 รายการ 4) การนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 6 รายการ 5) การนำข้อมูล การประเมินไปใช้ ประกอบด้วย 5 รายการ

2. แนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ทั้ง 5 ขั้นตอน 36 รายการ

3. แนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความเป็นไปได้ทั้ง 5 ขั้นตอน 36 รายการ

จรินทร์ มณีนุ่ม (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง การปรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กกรณีศึกษา: โรงเรียนวัดท่าใหม่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ยังไม่เป็นระบบ เนื่องจากครูมีภาระงานมาก และมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนค่อนข้างยุ่งยาก มีวิธีดำเนินงาน เอกสาร แบบฟอร์ม เครื่องมือมากและมีบางอย่างไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ใน

โรงเรียนขนาดเล็ก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงร่วมกันปรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กโดยดำเนินการดังนี้ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พร้อมกับปรับโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ 2) ปรับปรุงวิธีดำเนินการ เอกสาร แบบฟอร์ม เครื่องมือ การดำเนินงานตามองค์ประกอบทั้ง 5 ประการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ปรับลดขั้นตอนในการประเมิน ผู้ทำหน้าที่ประเมิน และระยะเวลาในการประเมิน ผู้บริหารมีบทบาทในการนำข้อมูลที่ได้รับจากการรายงานมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลของการนำแนวทางการปรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กไปทดลองปฏิบัติพบว่า ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานเป็นไปตามระบบ สะดวก รวดเร็วขึ้น ผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจต่อการปรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก

สมักร ชันชุมพล (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1.สภาพการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลำดับ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อนักเรียนตามลำดับ

2.ปัญหาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลำดับ คือ การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อนักเรียนตามลำดับ

3.การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 15-25 ปี มีสภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันกับข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 25 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ นอกนั้นพบว่าไม่แตกต่างกัน

4.การเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ใน

การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้านทุกด้านแล้วพบว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 15 ปี มีปัญหาแตกต่างกัน ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 15-25 ปี และมากกว่า 25 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 25 ปี ทุกด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกับข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 25 ปีทุกด้าน

5. การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

สมพร ไชยแสง (2547) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากใน 3 ลำดับแรก พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน รองลงมาได้แก่ การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข และการคัดกรองนักเรียน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การส่งต่อนักเรียน

2. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพ็ญศรี นิตยา (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งรายด้านและรายข้อ

2.ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งรายด้านและรายข้อไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แก้ว อวนศรี (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยเสือเต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดย การ สังเกตระหว่างการเรียนรู้ การสอน การเล่นเกมและพฤติกรรมอื่นๆ ระหว่างเด็กอยู่โรงเรียนครูได้รับ ข้อมูลเพิ่มเติมโดย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง จากคนในหมู่บ้านและจากเพื่อนของนักเรียน ครูมีการทำแบบสำรวจข้อมูลรายบุคคลตามแบบของกรมสามัญศึกษา SDQ ตามคำสั่งของผู้บริหาร ครูมีการคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปัญหา โดยมีโครงการต่างๆ ที่ปฏิบัติ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านความขาดแคลน ครูนำปัญหาบางประเด็นที่สนใจมาแก้ไขกับเพื่อนร่วมงาน ในโรงเรียนมีโครงการที่เป็นการส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือปัญหาเด็กนักเรียน หลายโครงการ เช่น การเยี่ยมบ้าน การอบรมทรัพย์ ทูการศึกษา การช่วยเหลือเรื่อง เสื้อผ้า เครื่องเขียน แบบเรียน ทูการศึกษา โรงเรียนมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในการช่วยเหลือด้านความมั่นคง ปลอดภัย การจัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขกระทำ โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาในฐานะ ครูแนะแนว ผู้บริหารมีส่วนร่วมร่วมกับครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองของเด็กในบางกรณีที่ทำเป็น

ส่วนแนวทางการพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า โรงเรียนควรชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานตามแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูควรประจำชั้นควรมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อการจัดทำรายชื่อนักเรียนเป็นรายบุคคลจากแหล่งข้อมูลและวิธีการต่างๆ ควรจัดทำเป็นเอกสารอย่างมีระบบ มีการคัดกรองเด็กเป็นกลุ่มส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขโดยครูประจำชั้น มีการนำปัญหาต่างๆ ที่พบมาร่วมกัน วางแผนป้องกัน แก้ไขปัญหา โดยมีโครงการใหม่และโครงการเดิมของโรงเรียนที่ดำเนินการอยู่ใน ปัจจุบันที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่มีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหาถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องให้ความสำคัญและการดูแลลูกหลานมากขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยส่วนสำคัญคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข และการส่งต่อนักเรียน ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทั้งห้าด้านดังกล่าว โดยได้นำมาตั้งไว้เป็นประเด็นหลัก เพื่อศึกษาวิจัย รวมถึงงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่าองค์ประกอบทั้งห้าด้านนี้ มีปัญหาอยู่

ระดับต้น ๆ ดังนั้นองค์กรจะดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็ควรคำนึงถึงประเด็นหลักในห้าด้านนี้ให้มากเพื่อเป็นการพัฒนาระบบการจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Prince of Songkla University
Pattani Campus